

НАУКА І ОСВІТА

SCIENCE AND EDUCATION – НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ

№10/CXXVII, 2014

ПСИХОЛОГІЯ І ПЕДАГОГІКА

Науково-практичний журнал
Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського
Рік заснування – жовтень 1997
Постановою Президії ВАК України №1-95/6 від 06.10.2010 р.
журнал внесено до переліку ВАК України за фахом педагогіка.
Постановою Президії ВАК України №1-05/7 від 10.11.2010 р.
журнал внесено до переліку ВАК України за психологічними науками.

Редакційна колегія

ЧЕБИКІН Олександр, д. психол. н., професор, академік НАПН України
(головний редактор) (Україна),
БОГУШ Алла, д. пед. н., професор, академік НАПН України
(заступник гол. редактора, педагогіка, методика) (Україна),
БЕДІЙ Григорій — д. психол. н., професор (США),
БОГДАНОВА Інна, д. пед. н., професор (Україна),
ВЕЛИТЧЕНКО Леонід, д. психол. н., професор (Україна),
КАЛІНА Надія, д. психол. н., професор (Україна),
КАРПОВА Елла, д. пед. н., професор (Україна),
КУРЛЯНД Зінаїда, д. пед. н., професор (Україна),
ЛИНЕНКО Алла, д. пед. н., професор (Україна),
МАКСИМЕНКО Юрій, д. психол. н., професор (Україна),
МАРТИНОВА Раїса, д. пед. н., чл.-кор. НАПН України (Україна),
ПРОХОРОВ Олександр, д. психол. н., професор (Росія),
САННІКОВА Ольга, д. психол. н., професор (Україна),
СИМОНЕНКО Світлана, д. психол. н., професор (Україна),
СНІГУР Людмила, д. психол. н., професор (Україна),
ТУРБОВСЬКИЙ Яків, д. пед. н., професор (Росія)
ЧИЖИК Олександр, д. психол. н., професор (США),
БАЛЮК Анна (відповідальний секретар)

ББК 74я 54
Н 34
УДК 37 (05) "54-02"

Журн. науково-практичний.
Педагогіка і психологія.
Зареєстровано 11.06.1997 р. серія КВ № 2802
© Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського, 2014

Рекомендовано до друку Вченою Радою
Південноукраїнського національного педагогічного універси-
тету імені К. Д. Ушинського» 25.09.2014 р. (Протокол № 2).
Здано до набору 22.09.2014 р. Підп. до друку 01.10.2014.
Формат 60x90/16. Папір друк. №1.
Друк офсетний. Обл.-вид. арк. 15. Ум. друк. арк. 25.
Наклад 150 прим. Зам. № 69.
Комп'ютерна верстка А. С. Балюк
Редакція англійських текстів А. С. Балюк, В. В. Соколова

Адреса редакції:

65020 Одеса, вул. Старопортофранківська, 26,
тел. (048) 723-40-98

(головн. редактор, заст. головн. редактора; відповідальний секретар),
E-mail: naukaivosvita2006@rambler.ru

SCIENCE AND EDUCATION

НАУКА І ОСВІТА – НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ

№10/CXXVII, 2014

PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY

Scientific and practical journal of South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynky
Foundation year – October, 1997

by Resolution of Presidium of the Higher Certifying Commission of Ukraine №1-95/6 of October 6, 2010
the journal is included in the list of the Higher Certifying Commission of Ukraine on the specialty Pedagogy.
By Resolution of Presidium of the Higher Certifying Commission of Ukraine №1-05/7 of November 10, 2010
the journal is included in the list of the Higher Certifying Commission of Ukraine on Psychological sciences

Editorial board

- CHEBYKIN Oleksiy, Doctor of Psychological Sciences, Professor, Academician of NAPS of Ukraine (*editor-in-chief*) (Ukraine)
BOHUSH Alla, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of NAPS of Ukraine (*assistant editor, Pedagogy, Methodology*), (Ukraine)
BIEDNYI Hryhorii, Doctor of Psychological Sciences, Professor (USA)
BOHDANOVA Inna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine)
VELYTCHENKO Leonid, Doctor of Psychological Sciences, Professor (Ukraine)
KALINA Nadia, Doctor of Psychological Sciences, Professor (Ukraine)
KARPOVA Ella, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine)
KURIALAND Zinaida, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine)
LYNENKO Alla, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine)
MAKSYMENKO Yurii, Doctor of Psychological Sciences, Professor (Ukraine)
MARTYNOVA Raisa, Doctor of Pedagogical Sciences, Corresponding Member of NAPS of Ukraine (Ukraine)
PROKHOROV Oleksandr, Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
SANNIKOVA Olha, Doctor of Psychological Sciences, Professor (Ukraine)
SYMONENKO Svitlana, Doctor of Psychological Sciences, Professor (Ukraine)
SNIHUR Liudmyla, Doctor of Psychological Sciences, Professor (Ukraine)
TURBOVSKYI Yakiv, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Russia)
CHYZHYK Oleksandr, Doctor of Psychological Sciences, Professor (Ukraine)
BALIUK Anna (*executive editor*)

BBC 74я 54
H 34
UDC 37 (05) "54-02"

Scientific and practical journal.
Pedagogy and Psychology.
Registered on June 6, 1997. Series KB № 2802
© South Ukrainian National Pedagogical University
named after K. D. Ushynsky, 2014

Recommended for printing by Academic Council of South National
Pedagogical University named after K. D. Ushynsky",
25.09. 2014 (Minutes № 2).
Submitted for type-setting on 22.09.2014.
Signed for printing on 01.10.2014.
Format 60x90/16. Printing paper №1.
Offset printing. Accounting and publishing sheet 15.
Conv. printing sheet 25.
Circulation 150 copies. Order № 69.
Computer layout by A. S. Baliuk,
Edition of English texts by A. S. Baliuk, V. V. Sokolova

Editorial office address:
26 Staroportofrankivska St, Odessa, 65020;
Tel. (048) 723-40-98
(*editor-in-chief, assistant editor, executive editor*);
E-mail: naukaiosvita2006@rambler.ru

ЗМІСТ

<i>Богуш А. М.</i> Зміст і напрями діяльності наукової школи: українська дошкільна лінгводидактика.....	7
<i>Бачинська Н. Я.</i> Метод проектів як засіб формування соціокультурної компетенції студентів мовних спеціальностей.....	11
<i>Безукладова Л. В.</i> Фундаментальные основы воспитания светской духовности у детей.....	14
<i>Беленька Г. В.</i> Чинники виховання відповідальності у дітей дошкільного віку.....	19
<i>Богданець-Білокаленко Н. І.</i> Ціннісні орієнтири як важлива складова формування особистості дитини засобами художньої літератури.....	25
<i>Богданова І. М.</i> Аналіз особливостей процесу інноватизації підготовки майбутніх соціальних педагогів.....	30
<i>Боднар С. В.</i> Когнітивний підхід до формування англословної лексичної компетентності студентів економічних спеціальностей.....	34
<i>Босак Н. Ф.</i> Етапи і стадії формування фонетико-орфоепічної компетенції студентів філологічного фаху.....	39
<i>Вашуленко М. С.</i> Педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського – першоджерело формування українськомовної особистості дошкільників і молодших школярів.....	43
<i>Горбунова Н. В.</i> Художнє слово як засіб розвитку словника дошкільників.....	45
<i>Горіна Ж. Д., Гадомська А. А.</i> Мовленнєво-культурна адаптація іноземних студентів шляхом аналізу креолізованих текстів української реклами.....	51
<i>Джуринський П. Б.</i> Застосування здоров'язбережувальних та оздоровчо-розвивальних технологій на когнітивно-збагачувальному етапі підготовки майбутніх учителів фізичної культури.....	54
<i>Исжестойкова В. А., Таама Аль Атаби Аяд Хаяеи</i> Реализация этапов формирования профессионально-художественной культуры будущих учителей изобразительного искусства.....	60
<i>Иценко Л. В.</i> Специфіка підготовки майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності дитини старшого дошкільного віку.....	64
<i>Казанцева Л. І.</i> Усвідомлене засвоєння дітьми української (нерідної) мови як умова навчання.....	69
<i>Калмикова Л. О.</i> Психолінгвістичні й соціально-мовні аспекти дошкільної освіти.....	72
<i>Кардаш І. М.</i> Театралізовані ігри як засіб формування творчої особистості дитини дошкільного віку.....	77
<i>Кисельова О. І.</i> Роль тестового контролю у системі вимірювання знань студентів технічних ВНЗ.....	81
<i>Кічук Н. В.</i> Технологізація професійної підготовки вихователя дошкільного закладу освіти: деякі аспекти проблеми.....	87
<i>Ковтун О. В.</i> Ігрові технології у професійно-мовленнєвій підготовці майбутніх авіадиспетчерів і пілотів.....	89
<i>Ковшар О. В.</i> Забезпечення розвивального середовища в навчально-виховному процесі п'ятирічок....	94
<i>Копусь О. А.</i> Педагогічна технологія формування готовності майбутніх філологів до роботи в профільній школі.....	98
<i>Корзун Л. Н.</i> Подготовка будущих воспитателей к работе в условиях инклюзии.....	102
<i>Крутий К. Л.</i> Суржик як специфічний феномен в мовленнєвому розвитку дошкільника-білінгва.....	106
<i>Курлянд З. Н.</i> Вітагенна технологія формування професійної ідентичності майбутнього вчителя.....	111
<i>Литвиненко С. А., Ямницький В. М.</i> Формування рефлексивної компетентності у професійній підготовці майбутніх психологів.....	115
<i>Луцан Н. І.</i> Розвиток зв'язного мовлення дошкільника в мовленнєво-ігровій діяльності: лінгводидактичний аспект.....	119
<i>Луценко І. О.</i> Підготовка майбутніх вихователів до організації комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей старшого дошкільного віку.....	123
<i>Малік М. В.</i> Спецкурс «основи управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії» як складова підготовки майбутніх менеджерів освіти.....	128
<i>Маліновська Н. В.</i> Розвиток аудіативних умінь старших дошкільників.....	132
<i>Мельник Н. І.</i> Забезпечення якісної дошкільної освіти в контексті аналізу професійної підготовки педагогів дошкільної освіти в країнах західної Європи.....	135
<i>Мисан І. В.</i> Методика збагачення мовлення дітей старшого дошкільного віку фразеологізмами.....	140
<i>Нестеренко В. В.</i> Моделювання індивідуальної підготовленості студентів до самостійної навчальної діяльності в системі заочного навчання.....	145
<i>Омельяненко А. В.</i> Навчання дітей старшого дошкільного віку складати розповіді-роздуми.....	149
<i>Орехова Л. І.</i> Сучасне освітнє середовище: основні напрями його розвитку у спадщині педагогів і лінгводидактів другої половини ХІХ – початку ХХ століть.....	153
<i>Пальчикова І. О.</i> Особливості змісту і методів формування професійно-педагогічної культури вчителя початкової школи.....	157
<i>Паскаль О. В.</i> Технологія супроводу соціально-педагогічної практики майбутніх соціальних педагогів.....	162
<i>Полевикова О. Б.</i> Научно-педагогические концепты А. М. Богуш как содержательные компоненты	

языкового образования и речевого развития детей дошкольного возраста.....	166
<i>Полевикова О. Б.</i> Научно-педагогические концепты А. М. Богуш как содержательные компоненты языкового образования и речевого развития детей дошкольного возраста.....	170
<i>Рябушко С. О.</i> Активізація інтересу дітей дошкільного віку до вивчення іноземної мови.....	176
<i>Савченко Л. О.</i> Методика реалізації підготовки майбутніх учителів технології і креслення до педаго- гічної діагностики якості освіти.....	181
<i>Садова Т. А.</i> Педагогічна задача як засіб формування професійних умінь майбутнього вихователя.....	186
<i>Семенов О. С.</i> Творчо спрямована особистість старшого дошкільника: сутність та характерні особли- вості.....	190
<i>Тарієва І. С.</i> Лінгвокультурологічний підхід до аналізу концептів-артефактів у процесі вивчення українських народних казок.....	195
<i>Топчій Л. С.</i> Соціокультурна компетентність у структурі професійної компетентності майбутніх учителів-філологів.....	198
<i>Трифонов О. С.</i> Використання лінгводидактичних ідей А. М. Богуш у формуванні мовленнєвої осо- бистості дітей старшого дошкільного віку.....	203
<i>Харченко Н. В.</i> Психолінгвістичні підходи до розвитку в дошкільників операцій і дій аудіювання ху- дожніх творів.....	207
<i>Цимбалару А. Д.</i> Дидактична модель освітнього простору у НВК «Дошкільний навчальний заклад – Загальноосвітній навчальний заклад І ступеня».....	213
<i>Черненко Н. М.</i> Аналіз та класифікація вірогідних ризиків у галузі освіти.....	218
<i>Шпіліна Н. Є.</i> Використання інформаційно-комунікативних технологій навчання для підготовки дітей до школи.....	223
<i>Яблонська І. П.</i> Образ соціального світу в процесі соціалізації особистості дитини.....	227
Наші автори.....	232

CONTENTS

<i>Bohush A. M.</i> The content and directions of scientific school activities: Ukrainian preschool linguistic didactics.....	7
<i>Bachynska N. Ya.</i> Method of projects as means of development of sociocultural competence of students majoring in languages.....	11
<i>Bezukladova L. V.</i> Fundamental principles of cultivating children's secular spirituality.....	14
<i>Bieliienka H. V.</i> Factors of preschool children's responsibility formation.....	19
<i>Bohdanets-Biloskalenko N. I.</i> Value orientations as essential component of child's personality formation by means of belles-lettres.....	25
<i>Bohdanova I. M.</i> Analysis of features of innovatization of future social teachers' training.....	30
<i>Bodnar S. V.</i> Cognitive approach to the English lexical competency development of students majoring in economics and business.....	34
<i>Bosak N. F.</i> Stages and phases of formation of students-philologists' phonetic and orthoepic competence... ..	39
<i>Vashulenko M. S.</i> Pedagogical heritage of V. O. Sukhomlinskyi as a source of forming Ukrainian-speaking personality of preschoolers and primary pupils	43
<i>Horbunova N. V.</i> Art of declamation as a means of preschoolers' vocabulary development.....	45
<i>Horina Zh. D., Hadomska A. A.</i> Foreign students' speech and cultural adaptation by means of Ukrainian advertisement's creolized texts analysis.....	51
<i>Dzhuryynskiy P. B.</i> Using healthcare and health developing technologies at the cognitive-enriching stage of training future teachers of Physical Education.....	54
<i>Inzhestolkova V. A., Taama Al Atabi Alad Khalavi</i> Realization of stages of forming future arts teachers' professional and artistic culture.....	60
<i>Ishchenko L. V.</i> Specificity of training future teachers to form preschool age children's artistic personality.....	64
<i>Kazantseva L. I.</i> Conscious mastering the Ukrainian (non-native) language by children as learning condition.....	69
<i>Kalmykova L. O.</i> Psycholinguistic and socio-linguistic aspects of preschool education.....	72
<i>Kardash I. M.</i> Theatrical games as a tool for the formation of a pre-school child's creative personality	77
<i>Kyseliyova O. I.</i> Role of test control in students' knowledge assessment system at technical higher educational institutions.....	81
<i>Kichuk N. V.</i> Technification of future preschool teachers' professional training: some aspects of the problem.....	87
<i>Kovtun O. V.</i> Gaming technologies in professional speech training of future ATCos and pilots.....	89
<i>Kovshar O. V.</i> Providing educational environment in educational process of five-year-old children.....	94
<i>Kopus O. A.</i> Pedagogical technology of forming readiness of future philologists for working at profession-oriented school.....	98
<i>Korhun L. M.</i> Training the students of the department of pre-school pedagogy for work under the inclusion conditions.....	102
<i>Krutiy K. L.</i> Surzhyk as a specific phenomenon of linguistic development of bilingual preschoolers.....	106
<i>Kurliland Z. N.</i> Vitagene technology of future teacher's professional identity formation.....	111
<i>Lytvynenko S. A., Yamnytskyi V. M.</i> Formation of reflexive competence in the professional training of future psychologists.....	115
<i>Lutsan N. I.</i> Use of speech-play activity in the formation of preschooler's coherent speech: linguodidactic aspect.....	119
<i>Lutsenko I. O.</i> Preparing future nursery school teachers for the organization of communicative and speech activities of older preschool children	123
<i>Malik M. V.</i> Special course "principles of comprehensive educational establishment management in the context of inclusion" as element of training future education managers	128
<i>Malinovska N. V.</i> Development of senior preschoolers' listening skills.....	132
<i>Meinyk N. I.</i> Providing quality preschool education in the context of analysis of preschool teachers' training in western European countries.....	135
<i>Mysan I. V.</i> Peculiarities of experimental technique of enriching preschoolers' speech with phraseological units.....	140
<i>Nesterenko V. V.</i> Modeling students' individual preparedness to independent educational activity in the system of part-time education.....	145
<i>Omelianenko A. V.</i> Teaching children of senior preschool age making up a story-reflection.....	149
<i>Oriekhova L. I.</i> The main areas of the development of educational environment in the heritage of educational and linguodidactics specialists from the second half of the 19th to the beginning of the 20th century.....	153
<i>Palshkova I. O.</i> Specificity of content and methods of forming primary school teachers' professional and pedagogical culture.....	157
<i>Paskal O. V.</i> Technology of social teachers' social and pedagogical practice support.....	162

<i>Polievikova O. B.</i> Scientific and pedagogical concepts by A. M. Bohush as meaningful components of preschool children's language education and speech development.....	166
<i>Popova O. V.</i> The problems of professional training intended for the future specialists in the sphere of Chinese translation in the framework of Ukraine's modern polycultural environment.....	170
<i>Riabushko S. O.</i> One of the approaches to activation of preschool children's interest when learning foreign language.....	176
<i>Savchenko L. O.</i> Methodology for realization of training future technology and drawing teachers to pedagogical diagnostics of education quality.....	181
<i>Sadova T. A.</i> Pedagogical task as means of forming future preschool teacher's professional abilities.....	186
<i>Semenov O. S.</i> Senior preschooler's creative-oriented personality: essence and characteristic features.....	190
<i>Tahiteva I. S.</i> Linguoculturological approach to concept-artifacts analysis when studying Ukrainian folk tales.....	195
<i>Topchii L. S.</i> Sociocultural competence in structure of professional competence of future teachers-philologists.....	198
<i>Tryfonova O. S.</i> Use of linguodidactical ideas of A. Bohush in development of senior preschool age children's speech personality.....	203
<i>Kharchenko N. V.</i> Psycholinguistic approaches to the development of preschoolers' skills of operations and actions of artistic works comprehension.....	207
<i>Tsimbalaru A. D.</i> Didactic model of educational space in training and educational complex "Preschool institution – Primary general education institution".....	213
<i>Chernenko N. M.</i> Analysis and classification of possible risks in the field of education.....	218
<i>Shilina N. Ye.</i> The use of information and communicative teaching technologies when preparing children for school.....	223
<i>Yablonska I. P.</i> Social worldview in the process of child's personality socialization.....	227
Our authors.....	232

educational establishment management in the context of inclusion. While developing a special course the following principles were taken into account: consistency and sequence; availability; relevance; connection of theory and practice; combination of education and self-education, the use of different forms of studies organization, providing necessary conditions for creative personality's development. The content of special course comprises three module blocks, namely: 1. Modern trends of inclusive education; 2. Specific character of pedagogical innovations in inclusive type school; 3. Technologies of effective educational establishment management in the context of inclusion. Results of the analysis of creative works made by future education managers showed that the introduction of special course "Principles of a comprehensive educational establishment management in the context of inclusion" allowed the future education managers to focus on the usage of various forms and methods of inclusive education implementation in the management activity of secondary schools; to form concentration of future education managers on regular professional growth, personal enrichment of knowledge and skills on comprehensive educational establishment management and its application in their professional activity.

Keywords: education manager, formation of preparedness, inclusion, comprehensive educational establishment management, special course.

Подано до редакції 08.09.14

УДК 373.2.016:81-028.31

Н. В. Маліновська

РОЗВИТОК АУДІАТИВНИХ УМІНЬ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Стаття присвячена проблемі розвитку аудіативних умінь старших дошкільників у процесі навчально-мовленнєвої діяльності. Описано етапи експериментальної роботи, перший з яких був спрямований на з'ясування особливостей та визначення рівнів розвитку аудіативних умінь у дітей старшого дошкільного віку. На другому етапі здійснювалася експериментальна перевірка ефективності запропонованих автором методичних підходів щодо розвитку умінь аудіювання у старших дошкільників. Висвітлено методику розвитку аудіативних умінь старших дошкільників під час роботи зі звуком, складом, словом, словосполученням, текстом. Експериментально підтверджено, що правильна організація аудіативної роботи в дошкільному закладі є прорідною умовою успішного оволодіння рідною мовою в цілому.

Ключові слова: аудіювання, аудіативні уміння, навчально-мовленнєва діяльність.

Постановка проблеми. Мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку відбувається у процесі формування й вдосконалення усного мовлення, з яким тісно пов'язане аудіювання.

Кінцевою метою аудіативної роботи в дошкільний період дитинства є автоматизація аудіативних умінь, які забезпечують сприймання дітьми мовного матеріалу на слух і розуміння його [2].

Спостереження за процесом навчання дошкільників показують, що аудіативні уміння у них не дуже розвинені. Це спричинено недостатньою практикою аудіювання й недооцінкою вихователями цієї важливої ланки процесу усної комунікації.

Постійна аудіативна робота в дошкільному навчальному закладі сприяє успішному опануванню дітьми не лише аудіативними уміннями, а й оволодінням рідною мовою в цілому.

Аналіз досліджень і публікацій. Механізми аудіювання вивчали провідні психологи, психолінгвісти В. Артемов, Л. Бондаренко, С. Бочарова, М. Жинкін, І. Зимня, В. Зінченко, Г. Костюк, О. Леонтьєв, Л. Проколієнко, І. Синиця та ін. Методику навчання аудіювання розробляли, ґрунтуючись на сучасних досягненнях теорії мовленнєвої діяльності, лінгводидакти І. Гудзик, Т. Донченко, Г. Іваницька, Т. Ладиженська, М. Львов, Т. Піроженко, М. Рибаків, О. Хорошковська, Б. Ходос, С. Цінько та ін. Особливу увагу приділено розвитку умінь слухати-розуміти під час вивчення іноземної мови (Г. Архінов,

М. Вайсбурд, Н. Гальскова, Н. Гез, Н. Єлукіна, С. Золотницька, З. Кочкіна, Є. Пассов, В. Сатінова, Л. Цесарський та багато ін.).

Мета статті полягає у висвітленні особливостей розвитку аудіативних умінь дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основних положень дослідження. Експериментальна робота щодо розвитку аудіативних умінь у старших дошкільників здійснювалася поетапно. На констатувальному етапі з'ясувалися особливості та визначалися рівні розвитку аудіативних умінь у дітей. Контроль аудіювання здійснювався немовленнєвими та мовленнєвими діями [5].

Формувальний етап експерименту мав на меті розвиток аудіативних умінь дітей старшого дошкільного віку у процесі навчально-мовленнєвої діяльності. У роботі з дітьми використовували систему вправ та ігор з розвитку вміння сприймати відповідний матеріал на слух, вирізняти певну мовну одиницю з-поміж інших та розуміти почуте.

Підготовчий етап експериментальної роботи передбачав аудіювання звуків, складів, слів, словосполучень, речень [6].

Аудіювання звуків мовлення спрямовувалося лише на сприймання та розпізнавання їх на слух і розрізнення окремих звуків за певною диференційною ознакою (голосні – приголосні, тверді приголосні – м'які приголосні, дзвінкі приголосні – глухі приголосні).

Для розвитку в старших дошкільників уміння розпізнавати звуки мовлення, не змішувати звуки, подібні за тією чи іншою диференційною ознакою, використовувались вправи, в основі яких лежали слухання вимовлених експериментатором окремих звуків, усвідомлення почутого та виконання певної дії, що засвідчувала таке усвідомлення.

Вправи з окремими словами були спрямовані на розвиток у дітей умінь: розпізнавати на слух цілісні звукові комплекси (слова); розрізняти схожі за звучанням, але не однакові слова (форми слів); розуміти лексичне значення слів. Після ознайомлення з новими словами відбувався процес їх активізації в дитячому мовленні. Використовувалися різноманітні завдання.

Робота зі слухання і розуміння окремих речень передбачала формування у старших дошкільників умінь: розуміти сприйняте на слух речення; розуміти речення, різні за метою висловлювання й інтонацією; розпізнавати в реченні зазначені частини змісту; усвідомлювати зміст речення за його будовою, роллю окремих слів у розкритті змісту речення; зіставляти значення подібних, але не однакових речень.

Робота з аудіювання на матеріалі речення також складалася із завдань на цілісне слухове сприймання та розуміння речень, різних за синтаксичною будовою та метою висловлювання.

Основний етап дослідження мав на меті розвиток аудіативних умінь старших дошкільників під час роботи з текстом.

За основу добору текстів для аудіювання було застосовано критерії: тематично-змістовий, структурно-композиційний, жанрово-стильовий, мовний критерій, критерій доступності, критерій обсягу і тривалості звучання аудіоматеріалу [7].

Робота з формування аудіативних умінь дошкільників у процесі застосування спеціальних вправ відбувалася поетапно. Спершу проводилася підготовка дітей до сприйняття (мотивація та спрямування уваги, прогнозування змісту), потім транслювався аудіотекст (дошкільники сприймали та обробляли інформацію), насамкінець – здійснювався контроль з метою виявлення розуміння почутого [3].

Значна частина роботи над текстом стосувалася його розуміння, але певної уваги потребували зовнішні ознаки тексту, що безпосередньо сприймалися на слух і були очевидними без поглибленого смислового аналізу почутого. Вони давали можливість розвивати увагу дітей, формували перші уявлення про ті особливості тексту, які стосуються його інтонаційних особливостей, темпу мовлення, ритму, розрізнення на слух віршів та прози [4].

Однією із складових процесу формування у дітей аудіативних умінь була робота над усвідомленням елементів фактичного змісту прослуханого тексту (дійових осіб, місця й часу дії, теми та мети висловлювання). Дошкільники вчилися правильно передавати зміст почутого з відтворенням послідовності подій, висловлювали своє ставлення до дійових осіб, їхніх учинків, визначали тему та мету почутого.

Під час роботи користувалися адаптованими для дітей дошкільного віку рекомендаціями щодо організації процесу аудіювання в дошкільному закладі, розробленими С. Дубовик [47]. Послідовність роботи була такою.

1. Пояснення значення нових слів і словосполучень, які зустрічалися в тексті.

2. Введення дітей у ситуацію (формулювання завдання). Комунікативне завдання добиралося з урахуванням мовленнєвого досвіду й інтересів та виходячи зі змісту тексту.

3. Процес слухання тексту. Текст озвучував сам експериментатор. Особливої уваги приділяли питанню темпу подачі тексту. Він був нормальним. Проговорювання дітьми тексту в паузах наближалося до природного темпу мовлення. У багатьох дітей темп говоріння ще низький, а тому створювався певний розрив між потребою сприймання та можливостями проговорювання. Це зумовлювало певні психологічні труднощі сприймання. Щоб уникнути їх і забезпечити оптимальні умови для розуміння тексту ми залишали темп проговорювання речень нормальним, дещо збільшували паузи між ними.

4. Контроль прослуханого. Здійснювали, як вербальними (у формі запитань до дітей), так і невербальними (використання картинок, які відповідали змісту твору) засобами. Дії дітей після прослуховування були пов'язані з характером завдань, які були поставлені до прослуховування.

5. Підсумкова робота з прослуханим текстом, яка передбачала поглиблений аналіз тексту й вихід на мовлення. На цьому етапі експериментатор користувався вправами типу:

1) вибрати твердження, які відповідають змісту тексту (давали список тверджень, окремі з яких йому не відповідають);

2) дати відповіді на запитання;

3) переказати текст;

4) скласти план прослуханого тощо.

Такі вправи пропонувалися усно (для роботи в парах, у групах).

У процесі розвитку аудіативних умінь старших дошкільників враховували їхні індивідуально-психологічні особливості та психолінгвістичні особливості сприймання ними усних висловлювань [1].

Ефективними методами розвитку аудіативних умінь у дітей старшого дошкільного віку виступили бесіди за змістом художнього твору, народні словесні ігри, репродуктивні вербальні ігри, дидактичні ігри, відгадування загадок, переказ художніх текстів, ігрові мовленнєві вправи.

По завершенні експериментального навчання у більшості дітей експериментальної групи суттєво покращилися результати оволодіння навичками аудіювання. Дошкільники навчилися правильно сприймати окремі факти та події у їх логічній послідовності, виявляли усвідомлене, повне розуміння тексту.

Експериментально підтверджено, що розвиток та вдосконалення умінь старших дошкільників усвідомлено сприймати та розуміти усну інформацію буде ефективним за таких педагогічних умов: системного підходу до роботи над аудіюванням як видом мовленнєвої діяльності на заняттях з розвитку мовлення; цілеспрямованого відбору текстів для слухового сприймання за визначеними критеріями; оптимального добору методів навчання; урахування індивідуально-психологічних особливостей старших дошкільників та психолінгвістичних особливостей смислового сприймання усних висловлювань.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Беляєва О. М. Навчання аудіювання як основи мовленнєвої діяльності на початковому етапі / Беляєва О. М., Ляїна Ю.В. // Початкова освіта. – 2002. – № 13. – С. 6 - 7.
- 2.Богущ А. М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови : Підручник / А. М. Богущ, Н. В. Гавриш. – К.: Вища школа, 2007. – 542 с.
- 3.Гудзик І. П. Аудіювання українською мовою: Посібник / І. П. Гудзик. – К.: Педагогічна думка, 2003. – 144 с.
- 4.Дем'яненко С. П. Формування мовленнєвого поняття «текст» у дітей шестилітнього віку / С. П.

REFERENCES

1. Beliaieva, O. M., & Ilina Yu.V. (2002). Navchannia audiuivannia yak osnovy movlennievoi diialnosti na pochatkovomu etapi [Teaching listening as a basis for speech activity at the initial stage]. *Pochatkova osvita – Primary Education*, 13, 6-7 [in Ukrainian].
2. Bohush, A. M., & Havrysh, N. V. (2007). *Doshkilna lnhvodydaktyka: Teoriya i metodyka navchannya ditei ridnoi movy: Pidruchnyk [Preschool linguodidactics: Theory and methods of teaching children their native language: Tutorial]*. Kyiv: Vyshcha shkola [in Ukrainian].
3. Gudzyk, I. P. (2003). *Audiuivannia ukrainskoiu movoiu [Listening in Ukrainian]*. Kyiv: Pedahohichna dumka [in Ukrainian].
4. Demianenko, S. P. (2003). Formuvannia movlennievoho poniattia «tekst» u ditei shestylitnoho viku [Formation of the "text" speech concept of six-year old children]. *Pochatkova shkola – Primary school*, 7, 10-14 [in

Дем'яненко // Початкова школа. – 2003. – № 7. – С. 10 -14.

5.Дубовик С. В. Аудіювання на уроках української мови / С. В. Дубовик // Початкова школа. – 2002. – № 3. – С.48 - 51.

6.Цєпова І. В. Розвиток навичок мовленнєвої діяльності молодших школярів: аудіювання, говоріння / І.В. Цєпова, О.Я. Харченко. – Х.: Весна: Видавництво «Ранок», 2008.

7.Шелехова Г. Т. Використання вправ з аудіювання і читання на уроках рідної мови / Г. Т. Шелехова // Українська мова і література з школи: Науково-методичний журнал. – 2005. – №4. – С. 2 - 6.

Ukrainian].

5. Dubovyk, S. V. (2002). Audiuivannia na urokakh ukrainskoi movy [Listening at the Ukrainian language lessons]. *Pochatkova shkola – Primary school*, 3, 48-51 [in Ukrainian].

6. Tsepova, I. V., & Kharchenko, O. Ya. (2008). *Rozvytok navychok movlennievoi diialnosti molodshykh shkoltariv: audiuivannia, hovornnia [Developing skills of primary school children speech: speaking, listening]*. Kharkiv: Vesna: Vydavnytstvo «Ranok» [in Ukrainian].

7. Shelekhova, H. T. (2005). Vykorystannia vprav z audiuivannia i chytannia na urokakh ridnoi movy [Using exercises on listening and reading at the mother tongue lessons]. *Ukrainska mova i literatura z shkolt: Naukovo-metodychnyi zhurnal – Ukrainian language and literature education: Scientific-methodical journal*, 4, 2-6 [in Ukrainian].

Н. В. Малиновская

РАЗВИТИЕ АУДИТИВНЫХ УМЕНИЙ СТАРШИХ ДОШКОЛЬНИКОВ

Статья посвящена проблеме развития аудитивных умений старших дошкольников в процессе учебно-речевой деятельности. Описаны этапы экспериментальной работы, первый из которых был направлен на выяснение особенностей и определение уровней развития аудитивных умений у детей старшего дошкольного возраста. На втором этапе осуществлялась экспериментальная проверка эффективности предложенных автором методических подходов по развитию умений аудирования у старших дошкольников. Освещены методика развития аудитивных умений старших дошкольников при работе со звуком, составом, словом, словосочетанием, текстом. Экспериментально подтверждено, что правильная организация аудитивной работы в дошкольном учреждении является ведущим условием успешного овладения родным языком в целом.

Ключевые слова: аудирование, аудитивные умения, учебно-речевая деятельность.

N. V. Malinovska

DEVELOPMENT OF SENIOR PRESCHOOLERS' LISTENING SKILLS

The article deals with the problem of the development of listening skills of senior preschoolers in the process of a speech training activity. It is emphasized that listening as a component of formation of communicative competence is provided for the development and improvement of preschoolers' skills to consciously perceive and understand a spoken language. There are stages of the experimental work presented, the first of which was aimed to find out the peculiarities and determine the levels of the development of listening skills of senior preschoolers. At the next stage there was the effectiveness of the suggested by the author methods experimentally checked concerning the development of listening skills of senior preschoolers. There are the methods of the development of listening skills of senior preschoolers highlighted while working with a sound, a syllable, a word, a word combination and a text. The educational conditions of the development of listening skills of senior preschoolers were specified: a systems approach towards the work on listening as an aspect of speech activity during speech classes, purposeful selection of audio texts for listening comprehension, based on certain criteria, optimum choice of methods of teaching, taking individual psychological peculiarities of conscious perceiving of spoken language and psycholinguistic features of semantic perception of oral speech into consideration. It is experimentally proved that well organized listening in preschools is an essential part of successful mastering of a native language in whole. Effective methods of listening skills of preschool children were provided through

the conversations within the meaning of art, popular word games, reproductive verbal games, didactic games, riddles, retelling texts, game speech exercises, etc. Upon the completion of the experimental study most children of the experimental group improved their results significantly mastering the skills of listening. Preschoolers have learnt to perceive certain facts and events in their logical sequence, showing a conscious, full understanding of the text.

Keywords: listening, listening skills, speech training activity.

Подано до редакції 08.09.14